

<p>Toimetus ja tallitus TALLINNAS, Pikk tänav nr. 42. Telefon nr. 158. (Sõjawäe keskjaamast)</p> <p></p> <p>Toimetaja kõnetunnid kella 12—1.</p>	<h1>SÕDUR</h1> <p>SÕJAASJANDUSE AJAKIRI. ILMUB KAKS KORDA KUUS ÜHES KUULISAGA Sõjawäe Õpetuskomitee väljaandel.</p>	<p>Tellimise hind:</p> <p>Sõjawäelastele tege- was teenistuses ja taga- waras wäeosa ehk asu- tuse kaudu tellides aas- tas — 300 m.</p> <p>Teistele wahendita toimetusest tellides aastas postita—600 m.</p> <p></p>
<p>Nr 7.</p>	<p>Neljapäewal, 10. märtsil 1921.</p>	<p>III. aastakäik.</p>

Sisukord.

1. Sõjainistri päewakäsk nr. 154.
2. N. Reek ja Kent: Wäeosa ettevalmistuse algmõisted.
3. Wabadus, riik ja rahwasteliit.
4. E. Limberg: Majandus wäeosades.
5. G. L.: Formelid mõnede suurülikuwäeliste ülesannete lahendamiseks.
6. R. Kent: Kas auandmine, terwitamine, ehk korporatsioonimärkuanne.

Wäljawõtted Sõjainistri päewakäskudest.

Nr. 154.

Tallinnas, 5. weebruaril 1921.

Sõjawäe Õpetuskomitee, kelle peale minu poolt „Sõduri“ wäljaandmine pandud, esines projektiga — „Sõduri“ wäljaanda järgmise kawa järele:

- 1) Sõjateaduste osa:
  - a) Strategia küsimused.
  - b) Taktika.
  - c) Sõja psükoloogia.
- 2) Sõja ajalugu:
  - a) Sõjateaduste kirjeldus.
  - b) Lahingute kirjeldus.
  - c) Sõjamälestused.
  - d) Wäeosade ja ülikuwäelaste teod wabadussõjas.
- 3) Laskeasjanduse küsimused:
  - a) Suurülikuwägi.
  - b) Jalawägi.
- 4) Majanduse küsimused.
- 5) Teated wäljamaa wägedest:
  - a) Maawägi.
  - b) Merewägi.
- 6) Sõjawäe õpetus- ja kaswatusküsimused.
- 7) Sõjawäeline sport.
- 8) Ilufirjanduse osa.
- 9) Mitmejuguist: (Seda ja teist).
- 10) Wäljamaa uuema sõjafirjanduse ülewaade.
- 11) Küsimused ja wastused.

Ja järgmises kujus: kaks korda kuus — samal kujul, nagu ennegi — jookswate küsimuste otstarbel, ja iga

kui lisana, sõjawäe kuufirjana — tähtsamate ja suu remate tööde jaoks.

Kinnitades seda projekti, käsen wäeosadele ja asutustele juurdeliijatud salajasel nimefirjas äratähendatud arwul „Sõduri“ tellida, aastamaksu eest 1000 markä. Raha sissemaksu tähtaegadeks määrän 20-da märtsi ja 20-da septembri ä 500 markä. Raha sisse maksta Tallinna Kenteisse — „Sõduri“ toimetuse jookswale arwele.

Silmaspidades, et igal eriteadlasel oma raamatufogu peab olema, soowitan „Sõduri“ tellida alandud maksu eest (300 markä aastas) kõigile teenivatele ja tagawaras wiibivatele ohwitseridele, ametnikkudele ja kadettidele.

Wäeosade ülematele käsen soowijate nimefirjad mitte hiljem kui 20-ks märtsiks s. a. „Sõduri“ toimetusele (Pikk t. 42) sisse anda.

Kindralstaabi Kindral-Major **Soots.**
Sõjainister.

Wäeosa ettevalmistuse algmõisted.

N. Reek ja R. Kent.

Sõjawäe määrustikud ja juhatused, millel tohustaw jõud, määravad ära sõduri wäljaõpetamise käigu iga aine kohta eraldi: nende ainete üleüldist kokkuvõtet, — niisuguses sises, nagu neid lahingtegevuses tuleb kasutada, — ei esita mitte ükski määrustik ja esitada ei suudagi.

Sarnane kokkuvõtte ei mahu määrustiku raamidessse, sest et tema eesmärgiks on mitme määrustiku kooskõllaline sidumine asjaga, mis ajast, kohast ja abindubest oleneb.

Allpool järgnewate mõistete peale tuleb waadata kui nõuannete peale; neid kasitades ei pea aga ainult täheft kinni pidama, waid waimust, wastawalt oma isiklikele heatahtlikkujele ja arusaamise wõimele. Need mõisted on jeda wäärt, sest et enamwähem asjalikust sõjawägede wäljaõpetamisest tuhandete inimeste elu, wõit ehk lüüasaamine, au ehk häbi oleneb.

Allpool järgnewais mõisteis on kindlaks määratud tätepuütawad eesmärgid ja äratähendud ükfikud juhtnõõrid kuidas neid eesmäärke saawutada. Kirid nii esimestel kui teistel. lõpulis kokkuvõttes, ei ole sundus-

liffu iseloomu, sest nad olenewad abinõudest, mille muutumiseega nõutawalt muutuma peab ka see aste, milles käsiraamatu tarwitamine võimalik. Peab täitma seda, mis võimalik; läbi lastma — mis abinõude ja olude kohaselt võimalata täita; kuid soowitaw on, et läbilastmine tegelikult, kuid mitte ainult mõeldawast täitmise võimalusest tingitud oleks.

Mõistagi, et mitmesuguste wäljaõpetuse osade kokkuwõtte juures, mis võimalikult lähemal seisaks sellele, mida lahingtegewuses ja sõjas tuleb teha, peab paljugi sellest, mis kasulik iga eraldi osa õppimise juures, kõrwale heidetama, mõne teise küsimuse peale otse wastuotsa erilist tähelepanu pöörama.

Wäljaõpetamise edu oleneb sellest, mis suguses seisukorras asub sõduri kaswatusse küsimus, see tähendab: kuiwõrd on sõdur läbi imbuunud kohusetunde mõistega.

Kui ta nii on õpetud, et ta teenistuse käsud ilmtin-gimata ja wasturääkimata täidab — waatamata, kas teda seejuures tähele pannakse ehk mitte, — annab wäljaõpetamine warakut ja head wilja. Säreliselt, kaswatusse küsimuse kõige pealt.

I. Kaswatus.

Sõduri kombeliku kaswatusse eesmärgiks peab olema kõige elawama ühiswastutustunde tõstmine, arusaamiswõime ja kindlameelsuse arendamine ja omadus, mis ka kõige wäljapääsematus seisukorrades peab ei luba kaotada. Kindlameelsus, eriti ratsawäelases, peab muutuma hullumeelsuse wäleduseks, mis sedawõrd oleks wäljaarenenud, et ta tormijooksul ülepea kaela edasi lendaks, hoolimata igasugustest tõketest ja takistustest.

Et kombelist meelt inimese juures ainult tema praktiliste õppuste wastawa suunimise teel saawutakse, siis on arusaadaw, et sõduri ühiskwäljaõpetamises kõik niiwõisi ettemõeldud peab olema, et temas autunnet, wäledust ja äärmist julgust wälja arendada.

Roodu, (eskadroni ja batarei) ülemaidei wastuta mitte ainult sõdurite, waid ka kõigi oma roodu (eskadroni, batarei) koosseisju kuuluwate sõjawäelaste õiglase juh-timise eest. Sellest tingimisest wälja minnes on nad kohustud nende teenistuse teadmist järel katsuma ja awalikuts tulnud puudusi kõrwaldama.

Rahjulik komme, mille tõttu roodu (eskadroni, batarei) ülemaid nooremaid ohwitseri seltsimeesteks peawad selles mõttes, et neid õpetada ja katse alla wõtta piinlik on, peab kõrwale heidetama. Tõsine, ennastawastawatele inimestele wastaw seltsimehelikkus mitte ainult ei eita teenistuse nõudlikkust, waid eeldab seda: mitte see pole seltsimees, kes wõib ja kohustud on meile asjatundmist õpetama, sellest meie tulewik oleneb, — ja kes seda wõõriti arusaadud wiisatusse tõttu ei tee. Kii siis weel kord: seltsimehelikkus ei eita teenistuse nõudlikkust, waid eeldab seda. Kuid kaunimõistele on ta tõesti wastik, — nagu see wiimane seda omakord teenistuseleegi on.

Peab kõige pealt seda meeles pidama, et inimese jalad ja käed lahingus mitte ainult wäljaõpetamise tõttu asjalikult ei saa töötama, waid seda enam, kuidas tema jüda tussub ja meel mõtleb. Seepärast tuleb neid asjaolusid kõige pealt silmas pidada ka wäljaõpetamise juures. See aeg, kus arwamisel olbi, et ainult käte ja jalgade läbi juudetakse jüdame ja mõistuse peale mõjuda, on tagasi pöördumatult minewiffu warijenud ja nimelt sellepärast, et niiwõisi mõelda ekslik oli, mida terve rida sõdasid tunnistawad. Tõsi on, et kuni praeguse ajani isikuid leidub, kes sarnaselt mõtlewad. Ja see on loomulik wanalt waatepunktiks uue peale üleminekul. Kuid sammjammult taganewad nad oma arwamistest, olles sunnitud selleks täienewa sõjariista pealerõhumise tõttu, mis päewpäewalt niisuguseid mõis-

teid elule kutsub, mille tunnistamist waremail aegil wälja kannatamatuks ususalgamiseks peeti.

Tõsi on, et ka jalgade ja käte kaudu mõndagi jüdamesse ja pähe fatus; kuid sellest on wähe inimesele, kelle ülemaks otsaks on elu ohwerdamine ilamaa eest, ja teiseks, see on wahel ootamatuid tagajärgi annud, mis täiesti wastupidised soowitawale. Seepärast effib roodu (eskadroni, batarei) ülem rängasti, kui ta omale ette kujutab, et ainult oma osa wäljaõpetamisega ümberkäimiseks sõjariistaga, lastmises, riwiteaduseks, maas-tiku kasutamiseks, ta kõik on teinud, mis teha tarwis, ja et kõik ülejäenud isenejests tuleb. Meie wõime head kiitid, filmapaiwad ratjutajad olla ja seljamal ajal esineda täielikkude wõhikutena sõjawäelikes kohusetundes. Just wastuotksa, — õsige kõige pealt võimalust sõjawäelise kohusetunde loomiseks, i. t. ausa meele arendamiseks, jüdame kindlustamises, ja kõik muu lisab end juurde.

Tähendab, ei ole tarwis ei sõjariistaga ümberkäimist, ei lastekunsti, ei ratsafõitu õpetada, waid ainult kohusetunnet sihendada, — wastawad wististi mõned. Ei, mitte sugugi nii, waid inimest, kes kindel kohusetundes ja ausameelselt wälja arenenud, on igatahes kümme kord hõlpsam kõiges wälja õpetada, kui seda, kellel osalt ehk hoopis need omadused puuduwad.

Sõjaasjandus on õige keeruliseks muutunud; järelikult töötab ta edu ainult järgmistest tingimistest kindlalt kinnipidamisel: 1) wastaw tööjaotus, 2) niisuguse õpetamise meetodi walik, mille käsitamisel võimalikult kiiremad ja kindlamad tagajärjed oleksid.

Õsime tingimine nõuab: 1) ratsionaalselt ettemõeldud õpetamise kawa, sest ilma sellela wõime kas midagi wahle jätta ehk iga osa läbiwõtmiseks tema tähtsusele mitterastawa aja määrata, 2) et roodu (eskadroni, batarei) ülem omale selge pilbi loots, misuguse wäljaõpetamise oja isiklikult oma peale wõtta ja mida ohwitseride, asamohwitseride ja õpetajate peale panna.

Õsime küsimus lahendub wastawas juhatuses; teise peale on kasulik lähemalt pilku heita.

Meie teame, et sõjawäe wäljaõpetamine kahte suurde ossa langeb: kaswatus ja haridus. Õsime haarah endasse siise- ja garnisoni, teine — riwi, laske-, hõbuseõpetamise, manõwerdamise ja muud määrustikud ja juhatused. Noorte nekrutite pühendamise esimesse ossa peab roodu (eskadroni, batarei) ülem oma peale wõtma, kuid mitte täielikult, sest ka selles osas on omakord tats külge: kohused ja komme. Arusaadaw, et roodu (eskadroni, batarei) ülem oma peale kohuste õpetamise wõtab. Kommete õpetamist wõib iga enamwähem arenenud õpetaja jatkata; roodu (eskadroni, batarei) ülema kohuseks jääb siin ainult oma abiliste kõigekilgne kontrollseerimine.

Wäljaõpetamise meetod oleks kahe sõnaga allakriipjutud: näituse tuleb seletustest paremaks pidada igal selleks võimalikul juhusel; ka kõik see, mille juures ilma esialgse seletuseta läbi ei saa, peab õsimesel võimalusel näitusega kinnitud jaama. Pareml ükskord näidata, kui katstümmend korda seletada.

Ka seda tuleb meeles pidada, et mitte kõikide sõdurite hariduse pind ühesugune pole ja seepärast seletuse juures nõutaw on: 1) kui üks, kõige rohkem tats mõistet aratähendatud, filmapilk kordamist nõuda: pikad loengud sõdurile ei kõlba; 2) võimalikult lihtsamat teelt tarwitada; 3) hoiduda teadetest, mis temale tingimata tarwilikud pole; 4) arajaotada ained, mida näituste waral ja mida seletuse teel õpetada tuleb; 5) kawakindla õpetamise abil lahutada ükssteijest kohused ja kombed.

Õsja edule aitawad kaasa mitte ainult kindlameelselt ülesseatud nõudmised, waid ka nende nõudmiste hoogsus. Mõned arwawad selle wiimase all isiklikku äritust, wahel isegi tagedust nägewat, kuid sel puhul wõtawad nad ühe mõiste teise asemel. Teenistuse nõu-

ded jarnast äritust tarwilikuna eeltingimusena ei eelda kunagi. Just vastuolka, — kes ennast unustab, ei seisja teenistuse huwide waltwel, waid oma isikliku ärituse mõju all ja sunnib oma alamaid enam meelepärastuse, kui kohusetunde üle muretsema. Ärgem rääkigem isikutest, kes omas ärituses kuni ruffikadiguseni lähewad: see tähendaks omale seda lubada, mis otsekohe seaduse wastu käib, — järelikult seadusele kohase austuse tunde lõpulikult maha kisub. Sarnaste abinõudega wõib inimest ainult hirmutada, teenistusele kõlbmatuts teha, kuid mitte wälja õpetada. Kui iga käputus ehk märkus lühidalt, täpisealt, sõnu kordamata ja mõjuwa healega on antud, nii et igakõs aru saaks, mida teie joo- wite, ja tunneks, et see mitte nali pole, siis ei ilmu tarwidust mõnust ega ruffikadiguseks. Wastuwaidlemata on sõjamehe teenistus (iseäranis riwi) loomulikult karm ja niisugune, et wahel tähele ei pane, mil maru- tujusse sattud; kuid ärgem unustagem, et sarnast olutorba mitte teenistuseks, waid oma tahtmistele orjameheks ni- metakse; meie peame katsuma eneses mitte kergelt äri- tuse, waid äritusest kergelt tagasihoidmise omadust kaswatada.

Noor nekrut ilmub teenistusse walmis tahtmisega kohuseid täita, sest juba lapsest saadik on ta harjunud oma wanemaid austama, täieks mehiks saades — wõimudele alluma; tarwis on ainult seda tahtmist wälja arendada wäiteenistuse iseloomu ja nõuete kohaselt.

Wäiteenistuse poolt ülesseataw kohusetunne iseloo- mustub kiirese ja täpise käitumise käitumise täitmi- ses, mis rajatud äärmisele enesetalgawusele ja mis kokkukõlas selge mõistusega. Kõik need tingimised on sellest nõutud, et sõjaline edu oleneb ühe isiku mõtte ja tahtewõimu üksmeelsest täitmisest masside poolt. See wäiteenistuse algmõiste näitab, et seal, kus täpisealus ja kiirus puudub, ka üksmeelt pole; kus enesetalgawus puudub, ei leidu walmisolekut kannata- miseks ja suremiseks, ilma milleta sõja eesmärkide saa- wamine mõtteta; kus meele selgus puudub, ei leidu omadust ülema mõttest aru saada, ega leidlikult abi- nõude otjinguts selle paremaks teostamiseks. Meie ei pea unustama, et meie ülesanne on häwitada ja häwi- neda, ja ei pea filmi kinni suruma selle ülesande ees. Niisuguse sõdida, et häwitada ja ise mitte häwineda, on wõimata; sõdida nii, et häwineda ja mitte häwitada, on rumalus. Meie peame oskama häwitada, kuid ka ise walmis olema häwinema. Hirmuärataw jõud on inimesel, kes ennast surmale on pühendanud; teda ei peata ükski wõim eesmärgi saawutamisel, ehk olgu siis kui rumal kuul teda maha niidab. Kuid üksikut inimest wõib sur- mata, terwet roodu (eskadroni, batarei) aga ei suu- deta, järelikult sõdur peab niisuguse kaswatud olema, et ta häwinemist ei kardaks, kuid et see häwinemine wasta- jele rängalt maksma lähaks.

Selleks on tarwis eneseohwerdust, kuid tarwis on ka mõistust, ja alusena sellele — wõimalikult asjali- kumat ja põhjalikumalt ohwitseri ja sõduri wäljaõpe- tamist nende erialal. Eneseohwerdus kindlustab sõja- wäelases eeskätt kaswatusel; tema mõistus sõja- wäelises sihias areneb peaaesjalikult hariduse abil. Mõis- tagi, et nii selle kui teise ratsionaalsel suunimisel, teine teisele abinõuts on, kes et inimest, kes auameelses käitumises kaswatud, hõlbus on kõigeks wäljaõpetada, olgu see lastmine, mandweerimine, ratsajõit; ja was- tuolka — sundides teda nende alade poolt esitud nõuete täitmisele, kindlustame teda käsitamises. Kindlus- tame seda enam, mida asjakohasemad meie nõudmised, s. t. niisugused, et iga nõudmi- ne oma eest kõneleks. Näituseks: 1) õpetame sihtima üks kord, kaks ja kakskümme korda; 2) sunnime üht ja sedasama püsimõtet kakskümme korda tegema. Esimesel juhulimisel saab ka rumalamgi aru, mis ots- tarbel seda tehakse, kuna teisel juhulimisel kõige targemgi seda ei mõista. Wistast wõiks ehk karistuse otstarbel

käsitada, kuid siis tuleb seda ka nii toimetada, et kõik aru saaksid, et see karistus on.

Ärgem olgem arwamisel, et sõdurid kiiremalt ja hõlpsamini karistuse karmuse abil kaswatada suude- taks; tema kaswatusel saawutakse eeskätt ülesseatud nõuete jarnastuse, kõikumatusel ja kindlameelsusel abil. Roodu (eskadroni, batarei) ja iga teise ülema lipufirjaks peab olema: „Ära karista, waid tõmba“. Kui sõdur teab, et kord õeldud alati niisuguse täidetud peab saama, kuidas ta õeldud oli, ja mittetäitmisele mõddapääema- tult karistus järgneb, kas wõi kõige wäiksemgi; kui ta isiklike kogemuste teel otsele jõuab, et teatud liiki üleastumistele ka alati ühemõddulised karistused wastawad, mitte aga nii, et ühe ja sellejama eest täna laiaks löödi ja homme peab silitati; ühesõnaga, kui ta kõike seda nii täna kui homme ja terwel teenistuse kestwuse ajal näeb ja teeb, muutub ta isenekest käi- täitjaks, sest et see wiimane talle harjumuseks, teijeks loomuks saab.

II. Sifeford.

Sifeford haarab endasse kogu sõduri olu, määrab kindlaks tema kohused ja õigused; nii esimesi kui ka teiji peab ta põhjalikult teadma, et aru saada, et seadus, mis teda kohustab, samal ajal teda ka seaduse- wastaste surwete eest kaitseb. Kuid, meeles pidades õigusi, peab õpetamise juures eeskätt kohuste peale rõhku panema. Sifeforra põhimõisted: 1) täida, mida ülema käib; 2) ära lahku ilma loata; 3) on midagi juh- tunud, teata käfluskorras; 4) hoiu puhuses keha ja korras riided*). Sõdur, kellel need neli punkti selged, on teenistusele ustar. Seepärast ei pea neid ualgi filmist lastma, üksikasjuse süwendes. Et inimesel aga mitte ainult hing, waid ka ihu on, igal ihul aga oma mõte (waim) ja oma komme (liha), siis kujuneb see komme sifeforra suhtes wälispidise ülespidamise reeg- liteks. Terwitades wanemat, awalbame ja täidame sel- lega wiisakuse kohustust, mis mitte ainult sõjawäelises, waid igasuguses ühiskonnas nõuetaw. Terwitamine on aga wastastikune asi.

Sõdurile käjutäitmist õpetades, peab alati ka seda filmas pidama, et ta nõuete suhtelisest tähtsusest instink- tiivselt aru saaks. Tegelikultse pörkawad nõuded wahel wastamisi; et aga kahte asja korraga täita ei saa, wõib juhtuda, et sõdur, kes kõike ühesugusest tähtsaks peab, tähtsama ülesande asemel vähematähtsuse täidab.

Sõdurit selles nõuete suhtelises tähtsuses arendada suudame, esiteks, k a r i s t u s t e m õ õ d u t u s e g a : tähtsuse üleastumiste eest jamuti karistada kui täht- sate eest, tähendaks arwamise loomist temas, nagu oleksid need mõlemad ühesugusest tähtsusest; teijeks, seletustega, põhjendades näituste peale, mis arukalt walitud. Lihtne inimene ei saa aru kaugele- ulatawaist juhatusetest, kuid mõistukõnelt saab igakõs aru. Toome näituse. Wäljatutse signaal: üks jookseb wälja, ainult püssi ja padrumid kaasa wõttes, ja on õigel ajal kohal; teine hoolitseb selle eest, et „täies kor- ras“ wälja tulla, ja jäeb hiljaks. Kes neist paremini teenistust täitis? Peeter Suur ei kõnele asjata ühes omas suremata käsus: „määrustikus on korraldused kirjutud, kuid aega ja juhuseid pole; seepärast peame ise arukale loomisele ajuma“. Nii peab ka sõdur (seda enam ohwitser) mitte ainult määrustikku teadma, waid ka „aega ja juhuseid“.

Kes suudab noorele nekrutile sarnast kombelilt kaju anda? Ainult roodu (eskadroni, batarei) ülema ise. Kui wiimane hästi on teeninud, ei puudu temal roodu (eskadroni, batarei) juhutamise ajaks määrustik, ei puudu ka „aeg ja juhused“, ilmub oskus enam täht- samat niisuguse allatriipjutada, et ka vähem tähtis täpi-

*) Roodu (eskadroni, batarei) ülemaal pole aega selle järele waltwata; see on alamohwitseride kohuset; kuid ülewaatuste abil hoolitseb ta selle eest.

pealt täidetud jaoks. Nooremal ohvitseril võib olla on ka määrustid, kuid „aeg ja juhused“ puuduvad, sest et vähestel nendest kogemus on. Enne kui ta teisi õpetama hakkab, peab roodu (eskadroni, batarei) ülem teda ennast välja õpetama.

Ei tohi kombulise küsimust ka alamohvitseride hoolets anda, sest et nüüdseaja lühikeste teenistuse juures annaks jumal neid endid käsutäitmiseks ja käsutäitmise järele walvamiseks õpetada. Grandid võivad olla, kuid siin ei räägi meie eranditest.

Roodu (eskadroni, batarei) ülem, kes oma teenistust armastab, peab noorte nekrutite pühendamise sisseõppimisele (asjalikkudele) veadesse ka veel sel põhjusel oma peale võtma, et, omast kätest üks teisele järgnevaid kontingente läbi lastes, sõdurid kombelise ja mõistuslikest küljest tundma õppida, samuti kui nemad teda. See on esimese järgu tähtsusega tingimiseks, mille tõttu, ja ainult mille tõttu, väeosa inimeste salgast ühendub organismitis muutub, kelle peaks — seesama roodu (eskadroni, batarei) ülem.

Niisuguse õppuse korraldamise juures jääb nooremate ohvitseride, alamohvitseride ja õpetajate hoolets: kohuste fordamine wanemate sõduritega, eelõppused nendega ja noorte nekrutitega lastmises, täägimõitluses, rahajõudus, noorte nekrutite õpetamine välise ülespidamise reeglites ja igasugused teised kombed. Roodu (eskadroni, batarei) ülem hoolets jääb kõige selle kontrollseerimine ja asjakohane ühtlustamine.

III. Wahi- (garnisoni) teenistus.

Wahiteenistus on esimeseks astmeks sõduri pühendamises lahingteenistusse. Kui niisugusel, on temal määratud tähtsus. Postil seisest, kaitseb tema, lihtsõdur, esimese järgu tähtsusega warandust ja huwisid ja on seepärast hirmja õigusega wolituid — samasuguste kui temagi inimeste elu ja surma üle, mille juures ta jeda õigust tarwitab oma isiklike olukorrale arusaamise järele, vähemagi juhatuseta ja nõuandmiseta kellegi poolt. Surmas mitte õigel ajal — läheb kohtu alla; õigel ajal ei surmanud — ka kohtu alla. Postil seisest on sõdur kohustatud jeda surmani kaitsema; ta ei tohi neid ülemaid kuulda wõtta, kelle käsku harilikul ajal on kohustatud sõnalaulumata täitma; tema kohusetunne peab wõitlema wõimusega, toetamata selles wõitluses kõrwalt, ülemuse autoriteedi poolt; ta ei tohi postilt lahkuda — ka sel puhul, kui teda silmanähtaw häwinemine ähwardab — kuni paigutaja teda sealt pole wabastanud; ta peab igasuguseid kiusatusi ära wõitma. Järelikult, wahiteenistus on esimeseks sõduri tõelikuks teenistuseks rahu ajal; kõik ülejäanud ei ole muud kui ettevalmistus sellele.

Wahiteenistus nõuab sõdurilt mõddapäasematu tingimisenä kindlat loomu ja arusaamist ja, omakord, hõlbustab nende väljaarenemist: tarwilik on dieti-seatud pea*) ja, aus jüda, et ilma häbita neist seisukordest välja tulla, milles wastupidiste otjuse wahel walida tuleb (surmata, mitte surmata; kuulata sõna, mitte kuulata).

Mõistagi, — et peale roodu (eskadroni, batarei) ülema, kes wastutust kannab ja kelle rikkalikud kogemused, keegi teine ei suuda ilma noores nekrutis sarnase raske ja tundliku asja aluseid.

Kuidas õpetada arusaamist jellest tähtsast asjast, nii et selle omandamine kindel ja kiire oleks? — Alguis tuleb teha miidugi raamatuga, kuid m i d a j a k u i d a s? Alguda esimesest lehiküljest, nagu jeda mõned teewadki; seletada, et „wahikonnad jagunewad alalisteks ja ajutisteks, ohwitseri, alamohwitseri ja kaprali wahikondeks?“ *W i i n o o r e l e n e k r u t i l e k u i k a w a n e m a l e*

*) Mitte ainult riwi mõttes.

sõdurile on kõike jeda õpetada täiesti kasjuta; ta omandab jeda tegelikust elust; kõigil jellel pole vähematki suhet sõdurile enam tähtsamaga — tunnimehe kohustega.

Roodu (eskadroni, batarei) ülem peab afati meeles pidama, et õpetamise juures, iseäranis algõppusel kõik kasjuta mõisted kahjulikud on ja just seepärast, et nad enam tarwilikumatest asjadest arusaamist tumendada võivad. Wahiteenistuse õpetamisele asudes ei pea selle eest muretsema, mida ütelda, waid just wastuotja — mida ütlemata jätta.

Õpetamisele andudes peame omale kõige pealt ära seletama: 1) misjuguised paragraafid kohuseid ja misjuguised kombeid toonitawad; 2) kes ja misjuguised paragraafe teadma peab. Mõistagi, et ohwitserid ja weltweebel (wahimeister) kõiki paragraafe teadma peawad; kuid paragraafide hulgas on niisuguseid, mida alamohwitserid teadma peawad, paigutajad ja sõdurid aga mitte; niisuguseid, mida paigutaja teadma peab, sõdur aga mitte; lõpuks, niisuguseid, mida iga sõdur ja ka kõik tema õpetajad teadma peawad.

Kui sarnasele arusaamisele jõutud, peab noorte nekrutite algõppuse juures ainult sõduri paragraafidest finni pidama, — uendest, mis tunnimehe kohused kindlaks määravad, — ja terme oma jõu kofku wõtma, et kõik noored nekrutid ilma erandita nende kohuste teadmises oleksid kindlustud. Siin ei pea ei tarfu ega rumalaid olema, et rumal, kes raskele silmapilgul tähtsale postile asetud, inuri pahandusi ei jünnitaks seepärast, et ta dieti wäljadepetud pole. Wälja õpetada suudetakse aga igatihtte, kui targu asja ajada.

Et jeda saawutada, tuleb ka siin jällegi näitusi kasutada ja mitte ainult jutustuse peale lootma jääda. Wahikonna teenistuses wõiks näitusi õigemini ehk kiusatuseteks lugeda.

Asi on nimelt iärgmine: Kui hästi noor nekrut ka jutustaks, et ta posti walwates ei tohi püssi kellegile ära anda, kellegi sõna kuulata, peale paigutaja, kes teda postile asetab, wahikonna ülema ja alamohwitseri; kellegi käest kingitusi ega midagi walwe alla wõtta jne., — ärgem jäägem rahule, nagu tunneks ta oma asja hästi; ta oskab ainult sõnu; ta õpib asja tundma ainult siis, kui teda niisugusesse seisukorda jeda, mis kohuseid unustama sunnib ja kus ta kiusatusest wõitu saama peab.

Näitused. Noored nekrutid, kes teoreetiliselt oma kohuseid juba teawad, paigutajale postidele: üks waraaida teine püssirohu keldri, kolmas laeka, neljas arresteeritute juure*) jne. Lähenege esimesele. „Kuidas püssi hoiate? Paremale! Wajakule! Mitte nii, oot ma näitan!“ Ja haarate temalt püssi, et näidata. Oletame, et ta püssi käest ära andis. — „Kas teil häbi pole? Kas tunnimees tohib püssi ära anda?“ Mõistagi, et aru saab ja teine kord ei anna. — Kui aga püssi ära ei anna — kiita hea teenistuse tundmise eest ja juitju pakkuda. Ütleb ära — wäga hea; firutab käe — käe pihta. „Mis? Tunnamees! Kingitusi! Kas häbi pole!“ Tunnamehele püssirohu keldri juures lähenege suitsuis: kas hoiatab, wõi mitte. Peab nõudma, et jala-pealt finni peaks. Seejuures wõib kurjustada: „Kuidas, mind, oma roodu (eskadroni, batarei) ülemat ei laje postile?“ — „Ei tohi.“ — „Mis ei tohi! Wind peab lastma postile!“ Sarnasel juhusel jattub sõdur kahewahele. Kuid tohe peab temale selgeks tegema, et sõnakulmatu wastu peab ta jõudu tarwitama, olgu jee kas wõi oma ülem, kui ta jeadufewastajelt talitab; tunnimees on postil seisest riigi huwide kaitseja. Et näha, kas tunnimees ainult oma paigutaja sõna kuulab, tuleb peale õppust kõlawal heale käsk anda tunni-

*) Mõistagi fittiuwseft.

mehed postidelt wabastada, efsialgselt korraldust tehes, et teised paigutajad seda teeksid. Järelikult, igale kohustuselisele wõib kiusatuse wälja mõelda, mida igauks mõistagi omal wiisil peab tegema.

Naigusel teel wõib sõdurit tõesti oma kohuste tundmises kindlustada — seda ütlemel läbielatud kogemuste põhjal. Lihtnimene on teoorias wisa ja aeglane, kuid näituse, „juhuse“ wastu õige tundelik, omandab teda kindlalt ja kiirelt.

Terme wahiteenistuse kombe õpetamine lasub õpetajate peal ja ainult näituste waral; õpetamise, kui ka katsete juures suusõnalisi wastuseid ei pea nõudma, sest peab õskama komet täita, aga mitte jutustada. Ja seepärast on wiimane asjata aja raiskamine, mida mõne teise tõeliku tarwiduse peale waja läheb.

Wabadus, riik ja rahwasteliit.

W a b a d u s.

„Inimene on poliitiline olemus“, ütleb wana Greeka mõtetar. Igal pool, kus meie inimestega kokku puutume, näeme neid poliitilisteks ühiskondadeks, riikideks ühendatuina. Sünnib kufagil inimene, kuulub ta ka tohe juba misksuguse riigi alla. Omadus riiksi luua on see, mis inimest teistest olemustest, loomadest, eraldab. Olguigi, et meie ka loomariikidest, sipelga ja mesilase riigist kõneleme. Aga sel juhtumisel kanname meie ainult wälimise sarnaduse pärast inimesliku kuuju loomariigi olude peale üle, ilma mingisuguse jägawama mõteta. Kuna meie nimelt inimeses ühiseluse teadlikust tahtmist riikide loomisest wõime kindlalt teha, ei tea meie mitte ja ei saa kunagi teadma, kas ka sipelgaid ja mesilasi teadlik tahtmine kokku kogub, wõi sünnib see ainult teadwuseta instinkti põhjal.

Kui meie nüüd inimeste ühiselu ühes riigis ligemalt järele waatame, siis saab meil warsti arusaadawaks, misugune wõim see on, mis neid ühiselusse koondab. See wõim on õigus. Armastus ja sõprus, rahwussetunne keele, usu ja komete ühtsus wõiwad riiki ühinenud inimeste peale suurt mõju awaldada, kuid naigusust tähtsust, nagu õigusel, ei ole neil mitte. Näitus wõiks seda mõtet selgitada. Kufagil Cesti-Wene piiril elawad naabritena eestlane Cesti ja wene lane Wene pinnal. Olgu nad kõige paremad sõbrad, olgu et üks teisele juba mõnikord elu peastjaks on olnud ja sellega teist igaweseks tänuks kohustanud. Tuleb aga ükskord sõda Cesti ja Wene wahel, peawad mõlemad teineteise wastu sõdima. Riikades, nende kõrwal, sõdiwad nende kaaskodanikud, neile koguni wõõrad, wõib olla isegi wihawaenlased. Neid nad peawad toetama, teineteist aga katsuma surmata. Seda nõuab Wene, nõuab Cesti õigus, sest et nad lahutud riikide, lahutud õiguste piirkondade alla kuuluwad.

Õigus on tõepoolest suur wõim, mille alla igauks meist sündimisest kuni surmani sattub, kas ta seda tahab wõi mitte. Ta määrab ära, misuguse riigi kodanikuks ja sündimise filmapilgust saadil kuulub, misugune walitseja sinu kaswatuse ja usu üle saab olema, mis ajast saadil ja kopolis pead käima, millal ja wane mate majast lahuma pead, millal ja abieluse astuda ja walimistest osa wõtta tohid, millal ja sõjateenistusse pead astuma jne. jne. Ei ole ühtegi sinu tegudest, mis kuidagi wiisi sinu kaasinimestesse puutub ja mitte õigusemõistmiste alla ei kuuluks. Seepärast ei tohi ka imeks panna, et kõikide aegade suured mõtte- targad tegemist on teinud küsimusega: „Mis on õigus?“ Kuid siin ei ole mitte õige koht filosoofilisteks nurimis-

teks. Meie rahuldume kindlastegemiseega, et õigus ilmutab end nende määruste kogutegewuses, mis inimesele ühiselule kõik teed ette kirjutawad. Kõiki neid määrusi wõib järgmise lihtsa formeli peale wälja tuua:

Remad ütlemad :

I. 1) Sa pead (õiguse käsi) wõi	Kohused, ehk sunduse wõimkond.
2) Sa ei tohi (õiguse keeld) wõi	
II. 3) Sa tohid (õigustus)	Õigused ehk wabaduse wõimkond.

Selle skeemiga peame endid ligemalt tutvustama. Ta sisaldab wäljandusworme kõigi mõeldawate õigusmääruste kohta.

Mõned näitused wõiwad seda kergesti selgitada :

I. kohta. S u n d u s e w õ i m k o n d.

- 1) Sa pead oma lapsi kooli saatma, oma sõjateenistuse kohuseid täitma, oma maksud ära maksma, oma wõlad tasuma ja jne. ehk
- 2) (eitaw)

Sa ei tohi tappa, warastada, petta, tegudega haawata, halvasti ümber käia jne.

II. kohta W a b a d u s e w õ i m k o n d.

Sina tohid teistega poliitilistele läbirääkimistele koguda, walida, 21 aastast peale oma asju ise ajada jne. Naigususte näituste arwu wõiks muidugi lõpmatuks pifendada. Siin toodud näitustest aga jätub tõendamiseks, et meie skeem kõiki mõeldawaid õigusemäärusi oma kuuju poolest sisaldab. Käskimine, keelamine, lubamine, need on õiguse funktsioonid. Sina pead, sina ei tohi, sina tohid — naigusused on õiguse laused. Ja et mittetohtimine ainult eitaw kohustus, tegemata jätmine kohustus on, siis wõime seda lihtsuse pärast kohustuselise alla tõmmata ja ütelda: õ i g u s wõi inimeste ühiselu seadused seisawad kohustuseliste ja lubadustest koos.

Kõik, mis ma õiguse põhjal teha ehk tegemata jätta tohin, on minu wabadus. Sundusest ja wabadusest, nagu näeme, seisab õigus koos! Ja nüüd on meil kerge wabaduse mõistet ära määrata. Wabadus on õiguse poolt — awalikult ehk waikelt — antud woli midagi teha ehk tegemata jätta.

Kohustus ja tohtimine ehk sundus ja wabadus ei seisja aga mitte kõrwuti, waid lahutamata ühenduses teineteisega. Iga tohtimine, iga wabadus ühel pool on tingitud sundusest teisel pool, sest wabaduse tarwitamine on mul ainult siis wõimalik, kui minu kaasimehed temast lugu peawad pidama ehk mind wabaduse tarwitamisel segada ei tohi. Annab õigus näit määruse, et isik ehk inimese warandus waba ja puutumatu on, siis peab ta teisel pool isikliku wabaduse rikkumised (wabaduserõwimise) ehk omanduse rõwimised ära keelama. Koosolekute wabadus on ainult siis wõimalik, kui koosolekute segamine on keelatud. Annab õigus tööliisele kahesatunnilise tööpäewa, siis peab ta tööandjale ära keelama oma töölist üle kahesja tunni tööl pidada jne. jne.

Ühe sõnaga, samapalju wabadusi, kui õigus lubab, samapalju peab ta ka keeluseadusi wälja andma, mis neid wabadusi kindlustaksid. Wabadus ühel pool on õiguse piirkonnas wõimalik ainult sunduse teisel pool. Kõige suurem wabadus on tingitud kõige suuremast sundusest. Piirita wabadus õiguse piirkonnas on absurdum, sest et õigus ju sunduse mõistet, wabaduse wastandit, eneses sisaldab.

See küll, ütleb wahelt mõni wabaduse sõber, kui õigus sundus on, siis kaotame ta koguni ära. Kii teebki anarhismi õpetus. Igaüks wõib teha ja tegemata

jätta, mis tema tahab. Mis oleks selle õigusega oleku tagajärg? Vägiwalla tarvitamine ehk täielik wabaduseta olek. Kuningas oleks see, kellel kõige tugevamad musklid. See on juba nii selge, et siin sõnu raijata ei maksa. Wabadus ei ole niivõisi mõeldaw. Wabadus on mõeldaw ainult õiguse walitjuse all, ehk et seda paradokssina wäljendada: Wabadus eeldab sundust, wabadus on sundus, ehk nagu Treitschke ütleb: „Wabadus ja autoriteet ei ole mitte wastandid, waid korrelaadid.“ (Jürgneb.)

Majandus wäeosades.

E. Limberg.

Majapidamine meie sõjawäes sünnib ärawananend ja osalt muudetud Wene sõjawäe määruste põhjal. *)

1918 a. meie sõjawäe loomise algul, sai minu poolt üles tõstatud küsimus — wäeosade majapidamist uutele alustele seada. Seejuures tuli aga ilmiks, et meie sõjawäes sel ajal tarwilik arv teadjaid ja kogemid isikuid puudus, kes majapidamist nüüdse aja nõuete kohaselt oleks wõinud juhtida.

Wabadusõja kestmisel wõeti wananenud Wene süsteemi mõned uuendused sisse — „mis meie oludele wastawad“. Ma arwan, et sellega asjale wähe tulu toodi: kuigi Wene süsteem ärawananend, efines ta ikkagi jagamatuna, terwena, algupärasena, kuna tema ajemele mingisugune arusaamata segu astus, mida sõna täies mõttes wõrrelda wõiks wana wäljateeninud Wene sõjalisega, millele mõned uued mitnewärwulised Lapid peale paigatude Kõige selle tagajärjena on kole suur arwepidamine, määratu kirjawahetus ja lugemata arv komisjone wäeosades, mis pealegi riwi-wäelastest koos seisawad.

Sarnase majapidamise wiisiga wõis ehk leppida sõja ajal, mil aega ega abinõusid ei jättnud, et uue ja nüüdseaja nõuetele wastawa wäeosade majapidamise süsteemi wäljatöötamisele ajuda.

Praegusel filmapilgul, mil meie sõjawäes wäljaõpetamise ja kaswatuse küsimuste uuendamine wastawalt ilma sõja kogemustele diltse löönud, on nõutaw ka wiihimata sõjawäelise majapidamise uue süsteemi wäljatöötamisele ajuda. Dieti seatud sõjawäelisel majandusel ei ole tähtsus mitte ainult riiklise ökonoomia mõttes, waid weel enam sõjawägede lahinglise ettevalmistuse juhtes.

Sõjawäelise majanduse alusena peab esinema aade — riwiülemate täieline wabastamine kõigist majanduslistest muredest, mis seniajani täiesti ignoreeritud oli.

Küllalt oleks, kui oma tähelepantu selle peale juhtida, et kõik see määratu aeg, mis igasugustel astmetel seiswad riwiülemad oma wäeosade majanduslise korralduse ja warustamise peale ära kulutawad, täielikult wõiks tarwitud saada oma õpikohase ülesande — lahinglise wäljaõpetamise peale.

Kõik majanduses ettetulewad wäiksemad arwed ja arwestamised ühes nende möödapääsematu selfilistega — lõpmata kirjawahetuse ja keerulise arwepidamisega — peawad aset andma puht-erialalistele küsimustele — lasteteadusele, kaswatusele ja haridusele.

Minu waatepunktist siin kahte arwamist ei wõta olla: riwi ohwitserkond saab omal ajal wääriliselt hindama oma wabanemist majanduslise ifte alt.

Arwan, et üleminekuts uuele majapidamise süsteemile tuleb nüüd juba ära teha järgmised eeltööd:

- 1) Wäljatöötada uue majapidamise eelnõu.
- 2) Aramäärata õiged normid nii rahalised, kui ka ainelised, kõigiks sõjawäelisteks tarwidusteks.
- 3) Kindlaks teha uuele süsteemile ülemineku kawa.
- 4) Ettevalmistada ametkond uueks majapidamise apparaadiks.

Mis puutub uue majapidamise eelnõu wäljatöötamise, siis ei wõits see, minu arwates, raskesti sünnitada: meil on olemas isikuid, kes on saanud kõrgema hariduse intendandi akadeemiatel ja on ettevalmistatud selles ja omawad kogemusi lääneriikide sõjawäe majapidamise alal. Peale selle wõiks kasutada Wene sõjawäe uemaid kogemusi, ehk wõtta süsteemi ja vormid mõnelt lääneriigi sõjawäelt, kus sõjawäe majapidamise küsimus on hästi lahendatud ja wastaw meie oludele.

Aramäärata wäeosadele õiged normid, nii rahalised kui ka kõik muud, mis wastaksid tegelikule nõuetele — see on küsimus, mis eriti praegusel ajal raske lahendada, olgugi, et meie wabariigil on kaheaastased kogemused ja laialine materjaal selles asjas.

Siin wõiwad abiks olla majandus-kontroll komiteed, millest jutt allpool. Wõtame näituseks kantselei kulusid: uutele alustele majapidamist seades peawad nad tuntawalt wähenema — see on wastuwaidlemata, kuid kas nad wähenewad 3 — 4 korda, ehk 10 korda, seda on raske kindlaks teha ilma arwestamata ja on raske wäljaarwata näituseks järgmisedki nähtused:

1) Kalludes wäeosades peale asjata kirjawahetuse wõib weel tähelepantu kalduwust toredusele — ametlikule kirjale ülearu suur formaat, paremad paberi sortid, kallid trükitud blangid, harilik kirjawahetus ifegi wäeosja piirides jaadetakse ümbriffudes j.n.e.

2) Wõib tähelepantu nähtusi, et sagedasti wäeosades mõned majanduse osakonna ametnikud peale offitsiaalse raamatupidamise (mis ülemuse ja kontrolli tarwis) peawad weel oma enda wäljamõeldud raamatupidamist, trükkides selleks kallid blanke. Kõnelemata sellest, et see suurendab kantselei kulusid ja tööd, on see weel seadusega keelatud. Kõhjuks ei ole ülemus selle peale tähelepantut pööranud ja on olnud ifegi juhtumisi, et üks ametnik, wäljamõeldes mitmesugused oma vormid, mõistis sellega pimestada ülemust ja jõudis nii edasi, et teda wastawa koha peale määrati, kus oli enam kasuliku tööd, kui worme waja.

Kui lihtjastada ja arukalt wähenendada kirjawahetust riwi-osakondades, siis wähenendab see tuntawalt kantselei kulusid.

Kestwalitjusel on peaaegu wõimata wäljaarwata neid kõrwalisi kulusid kantselei kulude kindlaks määramisel; seda wõiwad teha ainult spetsiaal majandus-kontroll komiteed, kes peawad tegelikult tungima wäeosade majapidamise ja elu sügawusse.

Nii tõsine operatsioon, kui üleminek ühest, mitme aasta kestmisel omandatud korrast teisele, täiesti uuele korrale, ei wõi waluta sündida organisemis, milles teda teostakse, kuigi see lõpuks tooks täielise terwenemise; seepärast uue majapidamise läbiwiimine praktikas saab tingimata esile tooma takistusi ja konarusi ühiskondade teostamisel, nagu näituseks puuduliku rahalise normi ehk selle täielise punde mõnejuuguseks otstarbeks — kuni ei ole kujunud wahetord riwiülemate ja majanduse jaoškonna wahel.

Silmaspidades wõeldut, arwan, et enne kui ülemineku uuele majapidamisele kõikides wäeosades, on tarwilik kahes, ehk kolmes mitmesuguste wäeliskide osades katseid korraldada ja selle täitmist majandus-kontroll komitee peale panna; selle komitee etteotsa nimetada ifit kõrgema sõjawäe majanduslise ja administratiwu haridusega, määrates temale abiks 2—3 wilunud intendanti ametnikku ja wilunud kontrollööri.

*) 1908 a. peale algati Wene sõjawäes üleminekut uue majapidamise wiisi peale intendantuuri ametnikkude abil.

Selle komitee kohustus on wahendita tegelikult sisse-
seada wäeojades uus majapidamine ja tegelikult kontro-
leerida ja selgete teha wäeojade tarwilikud raha- ja
muud normid. Selle komitee andmete põhjal wõib
lõpulikult kindlaks määrata uue süsteemi ja alles peale
selle läbiwõia kõigis wäeojades. Majapidamise edu
sõjawäe osades oleneb juurel määralt majandust juhti-
watest ametnikkudest ja sellest, misjuures määralt on
nad ettevalmistatud oma raskele ja wastutusrikkale tööle.

Meie ei suuda ülewalpidada erisõjajärgu eriteadlaste
ettevalmistamiseks majandusliste ja administratiiv-kohtade
peale; kuid samal ajal peame täiendama mitte ai-
nult rahuaegse koosseisu wäeojasid, waid ka neid, mis
mobilisatsiooni ajal formeeritakse.

Meie sõjawäes leidub 10—20 % ohwitseri, kes ei
wasta meie aja riwiteenistuse nõuetele. Seepärast on
otstarbekohane moodustada neist administratiiv-ohwit-
serikond. Sõjawäe ametnikka, kes praegu tegewas tee-
nistuses, wõib ka, kui neil on wastaw haridus, teenis-
tuse kogemused ja tarwilikud kõlblikud omadused, nime-
tada administratiiv-ohwitserideks.

Spialgu tuleb administratiiv-ohwitseride etteval-
mistus anda majandus-kontroll komitee hoolde: selleks
waja komandeerida nende wäeojade juurde, kus katset
tehakse, järgimööda majandusametnikka teistest wäe-
osadest. Peale selle, sinna jamaasje komandeerida riwist
neid ohwitseri, kes on atesteeritud administratiiv
kohtade peale. Peale selle, kui uus süsteem on täieli-
kult ellu wiidud kogu sõjawäes, administratiiv-ohwitse-
ride ettevalmistus peab sündima wäeojade juures
majanduseülema wastutusel.

Tagawaras olewaid administratiiv-ohwitseri peab
samuti riwiohwitseri aeg-ajalt kutjutama õppus-
tele, misjuures neid komandeeritakse wäeojadesse, kus
nad oma õppuse ajal mitte riwis ei ole, waid admi-
nistratiiv kohtadel.

Koondades kogu riwituma teenistuse majandus-ad-
ministratiiv ametkonda Warustuse ülema üldise juha-
tuse alla, wõib loota, et sõjawäe oleks ja sõjawäe
warustamine mitte ainult rahu-, waid ka sõjaajal on
kõllalt kindlustud. (Järgneb).

Formelid mõnede suurtüki- wäeliste ülesannete lahenda- miseks.

G. L.

Terwe rida nõndanimetatud suurtükiwäeliste
ülesannetest wälja kergejuurtükiväe jaoks wõiwad õige
kiirelt ja täpisealt wäga lihtsate ning hõlpsaste mee-
lespeetawate formelide abil rehkendatud saada. Formelid
on üksteisega loogilises ühenduses ja nende abil lei-
takse kergesti langenurgad, kuuli lennu kestvus ning
trajektooriumi kulminatsioon-punkti kõrgus teatud dis-
tantsi jaoks.

Ülesannete lahendamisel tuleb järgnevalt kahest
tingimusest kinni pidada:

1) Laskest on lastawa batariiga ligikaudu ühel
pinnal.

2) Batari ei omast kaitseesemest (mets, kõrgustiku
hari, hooned jne.) mitte üle 100 jülda kaugel.

Nendest tingimistest kinnipidamine on wäga tarwi-
lik, sest wastasel korral rehkendamise lõpuksaadused on
wähem täpisead.

Kõige pealt teeme nimetused kindlaks, neid sarnaste
formelide abil rehkendawate ülesannete juures muut-
mata alaliselt tarwitusele wõttes. Nimetame:

Wäiksem sihtraud	Sv
Kaitseurk	Kn
Langenurk	Lg
Trajektooriumi kulminatsioon-punkti kaugus	Hk
Dennu horisontaal kaugus	D
Kuuli lennu aeg	A

Wäiksema sihtrauda märgime tema jaotustes, nur-
gad — panoraaami jaotustes, trajektooriumi kulminat-
sioon-punkti kõrguse — süldades, kauguse — werstades
ja lennu aja sekundes.

Oletame weel, et waratud positsioonil seisew bata-
rei on juba wäiksema sihtraua (Sv) kindlaks teinud
(sihtija oskoghene kohustus suurtüki positsioonile asu-
mise juures).

Uspool on näha, kuidas, wäiksema sihtrauast wälja-
minnes, järjekorras kaitseurk, langenurk, lennu aeg
ja trajektooriumi kulminatsioon-punkti kõrgus kätte sa-
dakse j. o. Kn, Lg, A ja Hk.

Kaitseuruga ärarippumus (panoraaami jaotustes)
wäiksema sihtrauast (sihtraua jaotustes) on igale
tuntud. Nimelt, kui wäiksem sihtraud pole suurem, kui
60 jaotust, siis

$$Kn = Sv - 10 \dots \dots \dots (1)$$

Näituseks, kui wäiksem sihtraud 50 jaotust, kaitse-
uruga suurus on $50 - 10 = 40$, j. o. 0,040.

Mis puutub warjatud positsioonidesse, kus wäik-
sem sihtraud 60-st suurem, — niisugused positsioonid
tulewad õige harwa ette. Nämmisel juhtumisel tuleb
meeles pidada, et, kui wäiksem sihtraud = 75, j. o.
kui turwapiirkond kolmele werstale läheneb — ülewal
toodud formel (1) peab muutuma

$$Kn = Sv \dots \dots \dots (2),$$

kus juures wäiksem sihtraud (sihtraua jaotustes) suurus
poolest sulab kaitseuruga (panoraaami jaotustes) ühte.

Kui kaitseurk (Kn) ja distantis (D) teada on,
leiame langenurga:

$$Lg = Kn + 5 D^2 \dots \dots \dots (3).$$

Näituseks:

$$Sv = 25; Kn = 15; D = 1$$

$$Sv = 50; Kn = 40; D = 2$$

$$Lg = 15 + 5.1 = 20 (0,020).$$

$$Lg = 40 + 5.4 = 60 (0,060).$$

Mõlemad arvud ühtuwad täpisealt lastetabeli and-
metega. Samuti leiame ka $Sv = 75$ jaoks:

$$Sv = 75; Kn = 75; D = 3$$

$$Lg = 75 + 5.9 = 120 (0,120),$$

kus juures see arv on kõigest 0,001 wõrra teisem, kui
lastetabelis.

Samade andmete põhjal saame ka kuuli lennu aja
(A) kätte:

$$A = \sqrt{0,3 D \cdot Kn} \dots \dots \dots (4)$$

*) Wõib ka lihtsama formeli ära kasutada:

$$A = \frac{1}{2} \sqrt{D \cdot Kn}$$

kuid selle juures saaduwad andmed on vähem täpisead.

Mõituseks: Sv = 25; D = 1; Kn = 15
 Sv = 50; D = 2; Kn = 40
 Sv = 75; D = 3; Kn = 75

$$A = \sqrt{0,3,15} = \sqrt{4,5} = 2,1 \text{ sek.}$$

$$A = \sqrt{0,3,80} = \sqrt{24} = 4,9 \text{ sek.}$$

$$A = \sqrt{0,3,225} = \sqrt{67,5} = 8,2 \text{ sek.}$$

Lashtabelis vastavalt leiame 2,1 sek., 4,8 sek. ja 8,1 sek.

Kui antud distantil kaitse- ning langenurgad juba teada on, — mõib ka trajektooriumi kulminatsioonipunkti (Hk) kõrguse leida. Selleks formel, endistega võrreldes, on veidi keerulisem:

$$Hk = \frac{D \cdot Kn \cdot Lg}{4 \cdot Kn + Lg} \dots \dots (5)$$

Mõituseks:

1) Sv = 25; D = 1; Kn = 15; Lg = 15 + 5.1 = 20;

$$Hk = \frac{1 \cdot 15 \cdot 20}{4 \cdot 15 + 20} = \frac{300}{43.5} = \frac{75}{35} = 2,1 \text{ jülda}$$

2) Sv = 50; D = 2; Kn = 40; Lg = 40 + 5.4 = 60;

$$Hk = \frac{2 \cdot 40 \cdot 60}{4 \cdot 40 + 60} = \frac{2400}{2100} = \frac{24}{2} = 12 \text{ jülda.}$$

3) Sv = 75; D = 3; Kn = 75; Lg = 75 + 5.9 = 120;

$$Hk = \frac{3 \cdot 75 \cdot 120}{4 \cdot 75 + 120} = \frac{3.75 \cdot 120}{4.195} = \frac{75 \cdot 90}{195} = \frac{5.90}{13} = 34,6 \text{ jülda.}$$

Kui üleval toodud kolm tüübilist näidet Wene suurtükiväe ohvitseride kooli raamatu „Suurtükiväelised ülesanded“ poolt soovendatud viisil rehkendada (olgu tähendatud, et see viis pole kaugeltki nii lihtne ja nõuab pealegi kauguse teadmist trajektooriumi kulminatsioonipunkti), siis vastavalt saame 1,9 jülda; 11,5 jülda ja 36 jülda.

Kaugtähendatud, trajektooriumi kulminatsioonipunkti kõrguse rehkendamise formel on teistest eelpooltoodetest keerulisem, kuid selle juures on tema tarvitamine ikkagi märksa lihtsam ja nõutav tagajärg palju kiiremini kättesaadav, kui jeni tarvitusel oleva meetodi järele, mis, peale muu, veel täieliste lashtabelite tarvitamist nõuab.

Das auandmine, tervitamine, ehk korporatsiooni märguanne.

R. Kent.

Meil on palju räägitud nõndanimetud sõjaväelise auandmisest, sõjaväelise tervitamisest. Seda küsimust on katsutud lahendada nii ametlikul kui ka kodusel teel. Tegelikud tagajärjed on aga kõige kurvemad. Sõjaväelased ei taha ega taha teineteist tervitada, veel enam — teineteisele vastu tulles pöörata silmad kõrvale ja katsutakse rutemini mööda peajada, ehk kui siis kogemata mõni tõstab käe, teeb ta seda nii imelikult, norus liigutusega, millel midagi ühist pole sõjameheliku otsetõhese ja waba väljaastumisega. Sellest liigutusest mõib lugeda, et meie ei tea, kes meie oleme, meie ei tunnistata iseendid, kui sõjamehi.

Milles peitub siis selle imeliku nähtuse põhjus? Ma arvan, kõige pealt, diametraalselt teineteisele vastukäivates päevakäskudes, millest üks „vastastikust tervitamist nõuab ja ülemaid selle järele walwata käseb, et nooremad seda täidaksid“, kuna teine — „sõdurile sedawõrd wiisakusetummet õpetada käseb, et ta kätt oskaks mütsi äärde tõsta, ja mittetervitamist eest karistusi ei luba peale panna“.

Mõib olla osalt meie ajaloolises kangekaelsuses — jonnis, mitte nii talitada, nagu seda teised teewad. Kui see aga nii on, siis peame omeli omapärase kome tarvitusele võtma, et mitte sootuks ilma kometeta jääda. Kui meil kangekaelsust küllalt jätkub, siis peab ta esinema jõe tundemärgina ka enesearendamises.

Teieks — ajast ja arust maha jäänud, äraigand Wene mõistes, et see, kes ennem käe kõrwale äärde tõstab, teisele au annab, ja kui ta seda mitte ei tee, siis walju wastutuse alla langeb. Kolmandaks — ja mis kõige tähtsam — meie mõdriti arusaamises demokraatlikust korras, niivõrd ebaloomulikus arusaamises, et see demokraatlik kord meil korralageduseks muutub, korralageduseks, kus kõik ühesugused on, kellegil teise vastu mingisuguseid kohustusi pole, kus igakõik seda teeb, mida juba soovib, oleks aga kõhukõsimus ja teised tarwidused rahuldud.

Sarnane demokraatlikust korras arusaamine on niikaugale viinud, et sõjaväelased tänapäeval lastiste kraedega ja oma wäljamõeldud wormis tolgendawad, teenistuse raskuste üle kaebawad ja kõike võimalikku ja võimatut taga nõuawad.

„Ujalugu õpetab“, ja kui meie ajaloo kogemusi tähele paneme, näeme kõige pealt, et sarnane korralagedus suurte sündmuste — sõdade, revolutsioonide — tagajärjel ikkagi on olnud ja et korralagedus loomulikult teel korras wälja on arenenud. Kuid ka seda näitab ajalugu, et seal, kus korralikku sõjaväge on moodustud, wanast Egiptusest peale läbi keskaja kuni uuema ajani, wäeteenistuse aluseks ilka üks ja seesama tegur mõdduandew on olnud, nimelt sõjaväeline distsipliin ja korporatsiooni enesetunne. Niipea kui need alused kõikumata löid, murdus see, mida nimetatakse sõjaväeks, nii kodanlikes kui ka lahinglikes mõttes. Kõige terawama nähtuse annab ilmasõda, kus demokraatlikust korras mõdriti arusaamine distsipliini ja korporatsiooni tunde lõhkus ning mitme miljoni Wene sõjaväe lühikesel ajaga ära sulatas.

Ülemal toodud peame filmas pidama meie, wäike wabariigi wägeward sõdurid, mitte selleks, et omale ainult loorberi nõuda, waid, kui rahwa pojad, oma isamaa ja kaastodanikkude julgeoleku walwel seista. Meis peab see ühistunne sügavamalt sisse juurduma, kui kujukil mujal. Ja kui see ühistunne meist läbi löönud, seame endid heatahtlikult korporatsiooni märgi alla, teame, kes meie oleme, mis meie kohus.

Sellest teadmistest just olenebki sõjaväeline tervitamine. Kui jällegi ajaloo see tagasi waadata, siis näeme, et kätkestamine terwituseks polegi dieiti terwitamine, waid oma korporatsiooni (oma wäeosa) tunnusemärgi peale tähelepaneku juhtimine. Nõnda oli see Prantsuse revolutsiooni ajal, kus poliitilise partei liikmed, jakobiinlased, teineteist kohates, sõrmega oma mütsi märgi peale näitasid. See ei ole aga enam ei auandmine, ei ka terwitamine, waid hoiatus, et teil teatud korporatsiooni liikmest tegemist on, kes omast korporatsioonist lugu peab, teda kõrgemale teistest seab.

Kui meist sarnane arusaamine läbi on löönud, et meie kõige pealt iseend austame, omast ülesandest aru saame, siis peab meil kerge olema ka „isamaa ja kaastodanikkude“ kaitsejätuna esineda ja selles mõttes edasi areneda.

Waim peab walitsema liha üle ja wõitlema kõigi tema nõrkustega mis segawad fordasaatmast wägitegusid ja warastawad ära mõtte.

Nii siis, mitte auandmine, ega terwitamine, waid korporatsiooni märguanne.

Wastutaw toimetaja: kindralstaabi polkownik Reef.

Wäljaandja: Sõjaväe Spetuskomitee.